

***NORBOYEV SUNNATILLO SHERBO‘TA O‘G‘LI
XUDOYQULOV SHAXBOZ BOYMURODOVICH
XURRAMOV SHOXRUX HAYDAROVICH***

Denov tadbirkorlik va pedagogika instituti talabalari

Shomurotov Ulug‘bek Meliboboyevich

Denov tadbirkorlik va pedagogika instituti

Pedagogika fakulteti, Pedagogika va psixologiya

kafedrasi o‘qituvchisi (maqola ilmiy rahbari)

ulug‘bekshomurotov986@gmail.com

Annotatsiya: *Maktabgacha yoshdagi bolalar psixologiyasi bolalar rivojlanishining muhim bosqichlarini o‘rganishga bag‘ishlangan ilmiy izlanishlarni o‘z ichiga oladi. Ushbu maqolada maktabgacha yoshdagi bolalarning psixologik xususiyatlari, ularning shaxsiyat shakllanishi, ehtiyojlari va o‘zini tutish xatti-harakatlari tahlil qilinadi. Bolalar psixologiyasining mohiyati va ularning ijtimoiy, emotsional va kognitiv rivojlanishini ta‘minlashda oilaning, ta‘lim muassasalarining va jamiyatning o‘rni yoritilgan. Maqolada bolalar psixologiyasining asosiy nazariyalari va maktabgacha ta‘lim tizimida ularni hisobga olishning ahamiyati ham ko‘rib chiqiladi.*

Kalit so‘zlar; *Maktabgacha yosh, Bolalar psixologiyasi, Rivojlanish, Shaxsiyat, Emotsional rivojlanish, Kognitiv rivojlanish, Ta‘lim,*

Аннотация: *Психология детей дошкольного возраста охватывает научные исследования, посвящённые важнейшим этапам развития детей. В статье рассматриваются психологические особенности детей дошкольного возраста, формирование их личности, потребности и поведенческие реакции. Освещаются сущность детской психологии и роль семьи, образовательных учреждений и общества в обеспечении*

социального, эмоционального и когнитивного развития детей. Также анализируются основные теории психологии детей и важность их учёта в системе дошкольного образования.

Ключевые слова; Дошкольный возраст, Психология детей, Развитие, Личность, Эмоциональное развитие, Когнитивное развитие, Образование

Abstract: *The psychology of preschool children encompasses scientific research dedicated to the key stages of child development. This article examines the psychological characteristics of preschool-aged children, the formation of their personality, needs, and behavioral responses. It highlights the essence of child psychology and the role of family, educational institutions, and society in ensuring the social, emotional, and cognitive development of children. The article also analyzes the main theories of child psychology and the importance of considering these theories in the preschool education system.*

Keywords; *Preschool age, Child psychology, Development, Personality, Emotional development, Cognitive development, Education,*

Kirish. Maktabgacha yosh — inson hayotining eng muhim va tez rivojlanayotgan davrlaridan biri bo'lib, bu yoshda bolalar o'zining jismoniy, intellektual, emotsional va ijtimoiy rivojlanishining asosiy poydevorini qo'yadilar. Maktabgacha yoshdagi bolalar psixologiyasi bolaning rivojlanish jarayonlarini, uning psixologik ehtiyojlari, o'zini tutish, emotsional va ijtimoiy xatti-harakatlarini o'rganadi. Bu yoshda bolalar o'zlarining shaxsiyatini shakllantiradilar, uning asosi sifatida o'z-o'zini anglash, boshqalar bilan munosabatlar o'rnatish va jismoniy ko'nikmalarni rivojlantirishdagi jarayonlar yotadi.

Bolalar psixologiyasining ba'zi asosiy jihatlari;

1. Maktabgacha yosh; Maktabgacha yosh — bu bolalarning 3 yoshdan 7 yoshgacha bo'lgan davrni ifodalaydi. Bu davrda bolalar fizikal, emotsional, ijtimoiy va intellektual rivojlanishning muhim bosqichlarini o'tadilar. Bolalar o'zlarining jismoniy ko'nikmalarini shakllantiradilar va atrofdagi dunyo bilan tanishishni boshlaydilar.

2. Bolalar psixologiyasi; Bolalar psixologiyasi — bu bolalarning psixologik rivojlanishini o'rganadigan fan. U bolalarning emotsional holati, intellektual va ijtimoiy rivojlanishi, shaxsiy xususiyatlari va o'zaro munosabatlarining o'zgarishini tahlil qiladi. Bolalar psixologiyasining asosiy masalalaridan biri — bolalarning turli yosh davrlaridagi psixologik ehtiyojlari va ularga qanday ta'sir etishni bilishdir.

3. Rivojlanish; Rivojlanish — bu insonning fiziologik, emotsional, kognitiv (aql-idrok), va ijtimoiy jihatdan o'sish va o'zgarish jarayonidir. Rivojlanishning har bir bosqichi muhim, chunki ular bir-birini to'ldiradi va bolaning kelajakdagi hayoti uchun asos yaratadi.

4. Shaxsiyat; Shaxsiyat — bu insonning individual xususiyatlari, qarashlari, odatlari, hissiyotlari va munosabatlarini o'z ichiga olgan murakkab psixologik tizimdir. Maktabgacha yoshdagi bolalarda shaxsiyat shakllanadi, ya'ni ularning o'ziga xosligi, o'z-o'zini anglash va boshqalar bilan o'zaro aloqalarini tartibga solish qobiliyati rivojlanadi.

5. Emotsional rivojlanish; Emotsional rivojlanish — bu bolalar hissiyotlarini tan olish, boshqarish va ularga javob berish ko'nikmalarining o'sish jarayonidir. Maktabgacha yoshdagi bolalar o'z hissiyotlarini aniq ifodalay boshlaydilar, boshqalar bilan empatiya qilishni o'rganadilar, shuningdek, ijtimoiy va emotsional ko'nikmalarni rivojlantiradilar.

6. Kognitiv rivojlanish; Kognitiv rivojlanish — bu bolalarning tafakkur, xotira, e'tibor, qabul qilish, va muammolarni hal qilish qobiliyatlarini rivojlantirish jarayonidir. Maktabgacha yoshdagi bolalar dunyo haqidagi tushunchalarini shakllantiradilar, sabab va natija o'rtasidagi bog'lanishni tushunadilar, va o'z bilimlarini yangi vaziyatlarga moslashtirishni o'rganadilar.

7. Ta'lim

Ta'lim — bu bolalarga bilim, ko'nikma va qadriyatlarni berish jarayonidir. Maktabgacha yoshdagi ta'lim asosan o'yin orqali amalga oshiriladi, chunki o'yin bolalarga yangi bilimlarni o'zlashtirishda va ijtimoiy ko'nikmalarni rivojlantirishda muhim vosita bo'lib xizmat qiladi.

Xulosa

Maktabgacha yosh (3-7 yosh) — bolalarning psixologik rivojlanishining juda muhim davri bo'lib, bu davrda bolalar emotsional, kognitiv va ijtimoiy rivojlanishning asosiy bosqichlarini o'tadilar.

Maktabgacha yoshdagi bolalar psixologiyasi — bu bolalarning emotsional, kognitiv va ijtimoiy rivojlanishining muhim davri bo'lib, ular o'zlarini va boshqalar bilan o'zaro aloqalarni qanday boshqarishni o'rganadilar. Ushbu davrda bolalarning psixologik ehtiyojlarini to'g'ri tushunish va ularni qo'llab-quvvatlash, kelajakdagi muvaffaqiyatli rivojlanish uchun muhim ahamiyatga ega. Bu davrda tarbiya va ta'limning sifatli tashkil etilishi, bolalar rivojlanishining sog'lom va to'liq bo'lishini ta'minlaydi.

Foydalanilgan adabiyotlari

1. Lev Vygotsky – "Mind in Society" (1978) Lev Vygotskyni psixologiya va ta'lim sohasidagi eng muhim olimlardan biri sifatida tanilgan. Uning "Mind in Society" asari (1978 yilda ingliz tilida chop etilgan).

2. Jean Piaget – "The Language and Thought of the Child" (1926)

Jean Piaget bolalar psixologiyasida kognitiv rivojlanish nazariyasining asoschilaridan biridir.

3. Erik Erikson – "Childhood and Society" (1950)

Erik Eriksonning "Childhood and Society" (1950) asari bolalar shaxsiyatining rivojlanishini ijtimoiy va psixologik kontekstda ko'rib chiqadi.

4. John Bowlby – "Attachment and Loss" (1969-1980)

John Bowlby bolalar psixologiyasida "bog'lanish" (attachment) nazariyasini ishlab chiqqan

5. Maria Montessori – "The Absorbent Mind" (1949)

Maria Montessori maktabgacha yoshdagi bolalar ta'limi va rivojlanishiga oid o'z konsepsiyasini ishlab chiqqa.

6. David Elkind – "The Hurried Child" (1981)

David Elkindning "The Hurried Child" (1981) asari bolalarning sog'lom rivojlanishi uchun tezlantirilgan ta'limning zararli ta'sirini o'rganadi.